

KORJAAVAN OPETUKSEN
YHDISTYS RY
Hämeenkatu 10 B 26
15110 LAHTI

Lahti 28.6.2010

Hankesuunnitelman laatijat:
Taru Kivi
Merja-Liisa Kerkkä
Pasi Turunen

TYÖTTÖMÄSTÄ TOIMIJAKSI

Yhteiskunnassamme on havaittu ilmeinen ristiriita työttömän väestönosan ja työllistävien instituutioiden välillä. Työtä olisi, mutta osaamisen vaatimustaso on aikaisempaan työelämään verrattuna osin niin erilainen, etteivät tämän hetken työttömät ilman lisäkoulutusta selviydy työelämän uusista tehtävistä.

Sen vuoksi on pidettävä erittäin tärkeänä yhteiskunnan järjestämän työllistymiseen tähtäävän koulutuksen tason ja laadun kohentamista. Nykyinen taloustilanne saattaa milloin tahansa yksilön tasolla edellyttää työntekijältä nopeaa orientoitumista kokonaan uudentyypiseen työhön. Lisäksi Suomea uhkaa työvoimapula. Työvoimareservin koulutusta tarvitaan.

Tutkimuksissa on jo havaittu, että vähiten työttömän hyvinvointia nostivat lyhytkestoinen koulutus ja pätkätyöt (Strandh 2001). Jotta reservissä olevat työntekijät kykenevät taas palaamaan työelämään, heidän on pidettävä työtaitojansa ja oppimisedellytyksiänsä tietoisesti yllä.

Tähän ongelmaan on Hämeen ELY-keskuksen VÄLKE-hanke nyt kiinnittänyt erityistä huomiota. Se on järjestänyt oppimisvalmiuksien koulutusta työttömien ohjaajille ja valmentajille. Tässä esitetty projekti on jatkoa mainitussa koulutuksessa aloitetulle työttömien koulutusohjelmien kehittämiseksi.

Ilman uusien asioiden oppimisvalmiuksiin suunnattua koulutusta lyhytkestoiset toimenpiteet eivät anna tulevaisuuden optioita tämänhetkisellem työttömälle. Hän ei usko osaavansa eikä selviytyvänsä niistä opinnoista, jotka olisivat välttämättömiä hänen kohdallaan uuden työtehtävän hankkimisessa muuttuneessa työelämässä.

Elinikäisen oppimisen vaatimus

Opiskelu, työ ja ammatillinen kehittyminen kytkeytyvät toisiinsa edellyttäen elinikäisen oppimisen periaatteen hyväksymistä. Omaa osaamistaan onkin jokaisen täydennettävä, koska työelämä muuttuu niin nopeasti.

Ei vuosia sitten puhelinasentajaksi kouluttautunut henkilö voinut mitenkään aavistaa, että lankapuhelinten alasajo olisi ollut niin nopeata kuin se oli, suurisakaan kaupungeissa ei enää ole edes yleisölle tarkoitettuja kolikkopuhelimia !

Kaikki suomalaiset osaavat lukea ja kirjoittaa perinteisin keinoin, uusina kansalaistaitoina kaikki alkavat kuitenkin jo tarvitta tietokoneen käytön valmiuksia niin yksityis- kuin työelämässäänkin.

Suomessa seurataan yhteiskunnan toimintoja varsin valppaasti, lähes jokaiseen kotiin tulee jokin sanomalehti, uutisia seurataan radiosta ja televisiosta ja lähes kaikki ovat melko tarkoin perillä yleisistä asioista. Me suomalaiset emme siis lähde täydennyskoulutukseenkaan tyhjästä. Ymmärrystä on.

Työllistämiskoulutuksessa tulisikin ottaa eri yksilöiden omaava hiljainen tieto huomioon. Se ei työikäisen väestönosan kohdalla ole tällä hetkellä suinkaan vähäistä.

Olisi lähdeettävä siitä, että tällä hetkellä meillä Suomessa on työelämän kannalta reservissä koko joukko osaavia henkilöitä, joiden työkykyä on pelkästään työtaitojen päivittämisen kannalta pidettävä yllä. Lisäksi näille reserviläisille olisi luotava mahdollisuuksia myös uusien asioiden oppimiseen ja sen vuoksi heille tulisi tarjota paitsi pelkkiä käytännön työtehtäviä työpajoissa myös opiskeluvalmiuksien ylläpitämistä, elvyttämistä, luomista tai puutteellisiksi osoitettuneiden taitojen korjaamista.

Lähtökohtana työllistymisessä ovat työikäisen väestön osaamisen ajan tasalla pitäminen ja jatkuva kehittäminen, aikuiskoulutuksessa aliedustettujen ryhmien koulutusmahdollisuuksien lisääminen ja näillä keinoilla yhteiskunnan eheyden, tasa-arvon ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen. Näitä periaatteita tulisi noudattaa ainakin yhteiskunnan työvoimapolitiisissa toimenpiteissä.

Käsitys itsestä oppijana

Työttömyys on erittäin vakava yhteiskunnallinen ongelma. Sosiaalisilta vaikutuksiltaan se on kenties vakavampi ongelma kuin väestön kohtaamat muut ongelmat, sillä työttömyyskokemus varjostaa yksilöiden elämää vielä silloinkin, kun itse ongelma, työttömyys, on jo ratkaistu. Onko yhteiskunta suhtautunut siihen riittävän vakavasti, kysyy Kiti Muller (2007). Hän toimii Työterveyslaitoksen tutkimusprofessorina.

Kun työttömyyden kokeminen on jo johtanut itsetunnon kolauksiin ja huonoon käsitykseen itsestä, useimmiten täysin aiheetta, voi kestää pitkään ennen kuin kokemuksesta on toivuttu.

Jos vielä työllistymistä tuetaan keinoin, joilla mitätöidään yksilön entinen osaaminen esimerkiksi ohjaamalla työttömiä henkilöitä heidän osaamisensa hyödyntämisen kannalta toisarvoisiin tehtäviin, työttömäksi jäänyt henkilö alkaa varmasti ajatella itsestään mitätöivästi.

Tämä kokemusten kautta vähitellen syntyvä käsitys omista taidoista ja tarpeellisuudesta yleistyy selitysmalliksi; me katsomme epäonnistumisemme johtuvan meistä itsestämme epäonnistuneina ihmisinä, työntekijöinä tai oppijoina. (Nurmi 1997)

Jos kuitenkin oppimisvalmiuksia pystytään kohentamaan, oppija saa uusia onnistumisen kokemuksia. Onnistuneesta toiminnasta syntyy myönteisiä ennako-odotuksia tulevaa toimintaa ajatellen.

Onnistumisen kierre voi alkaa !

Puutteet ajattelutoiminnoissa ja niiden korjaaminen

Neurokognitiivinen oppimisteoria korostaa yksilön sisäisten, erityisesti ajatteluun liittyvien tekijöiden osuutta hänen toiminnassaan ja persoonassaan. Tämä teoria antaa perustan yksilölliselle kognitiivisten taitojen korjaavalle täsmäkuntoutukselle.

Oppijan yksilöllisten tarpeiden kannalta informaation prosessointitaitojen riittämättömän ohjaaminen johtaa yleensä riittämättömään kognitiiviseen kehitykseen ja verrattain tehottomaan oppimiseen.

Uudesta lähestymistavasta seuraa optimistinen näkökulma myös kuntoutukseen ja opetukseen; oppiminen nähdään uudella tavalla. Ihmiset ovat toistaiseksi olleet enemmän tietoisia päättelyn, päätöksenteon ja ongelmanratkaisun - siis ajattelun - tuloksista, eivät niinkään niihin johtavista mekanismeista ja prosesseista.

Ajattelun toimintatapoja olisi kuitenkin opetettava ja tehostettavakin, koska ihmisen luontainen kyky prosessoida tietoa yksinään ei riitä tehokkaaseen informaation käsittelemiseen, abstraktien aineksien ymmärtämiseen, itsenäiseen ajatteluun, uusien asioiden oppimiseen ja ongelmanratkaisuun, vaan tehokkaan ajattelun perustoiminnot tulee jokaisen oppijan, myös lahjakkaan, erikseen omaksua. Ne on hänelle opetettava.

Tähän ei kansallinen perusopetus ole toistaiseksi vielä yltänyt, joten suurin osa väestöstä on jäänyt vaille ajattelutaitojen, kognitiivisten prosessien ohjausta.

Niinpä ajatteluvirheet ja puutteellisten kognitiivisten toimintojen vaikutus työelämässä (Saariluoma et al 2000) ovat toistaiseksi olleet ilmiöitä, joiden luonnetta on tutkittu hyvin vähän, ja ajatteluriskienkin käsite on työelämässä uusi. Kognitiivisille virhetoiminnoille ja erehdyksille työelämässä on kuitenkin ominaista, että ne syntyvät pääasiassa puutteista ihmisen tiedonkäsittelyn prosesseissa. Niistä kaikki eivät edes tulleet tietoisiksi.

Vaikeasti työllistyvien henkilöiden keskeinen ongelma saattaa ollakin osin siinä, ettei heille aikoinaan kouluopetuksessa ole lainkaan ohjattu informaation prosessointitaitoja eikä luotu oppimisvalmiuksia. Arvioinnissa on arvosteltu vain toiminnan tuloksia ja tietyllä hetkellä hallitun tiedon määrää, ja sen vuoksi monella aikuisella todennäköisesti edelleen on uusien asioiden oppimista häiritseviä puutteita ajattelutoiminnoissaan.

Keskeisenä vaikuttamisen kohteena tässä hankkeessa ovatkin juuri oppijan tiedonkäsittelyn taidot. On löydettävä ne puutteet, jotka voivat häntä haitata opinnoissa tai työssä onnistumisessa ja korjattava ne.

Siitä on kysymys oppimisvalmiuksia ja ajattelun taitoja korjaavassa opetusohjelmassa Instrumental Enrichment (Feuerstein 1980).

IE-ohjelma on harjoite, jota käytetään hankkeessa oppimistaitojen ohjaamisen sisältönä. (Liite 1.)

Toimintasuunnitelma

Tässä hankkeessa on tarkoitus koota työttömistä työnhakijoista kaksi ryhmää: valmentajat ja oppijat. Näitä henkilöitä ovat koulutuksesta pudonneet tai jostakin muusta syystä vaikeasti työllistyvät henkilöt. Työvoimatoimisto ohjaa hankkeeseen sekä valmentajat että oppijat.

Valmentajiksi tulevilla on ennestään ammatillista koulutusta ja hanke tarjoaa heille lisäksi ohjauskoulutuksen, joka pohjautuu Instrumental Enrichment-aineistoon. Valmentajille tarkoitettua koulutusohjelmaa täydennetään lisäksi valtakunnallisella työvalmentajakoulutuksella.

Valmentajat aloittavat tehtävänsä työelämässä valmentautumisena. He saavat aluksi tulonsa työvoimapolitiittisen statuksensa mukaisesti, mutta koska hankkeen toivotaan tulosten saamiseksi kestävän ainakin kolme vuotta, hanketuki maksaa myöhemmin heidän palkkansa. Nämä valmentajat ohjaavat oppijoita.

Oppijat taas tulevat niistä työttömistä työnhakijoista, jotka haluavat kohentaa osaamistaan, suorittaa kesken jääneen peruskoulunsa loppuun tai parantaa peruskoulutodistustensa arvosanoja ja sen jälkeen hakeutua jatko-opintoihin tai oppisopimuskoulutukseen. Työharjoittelupaikkojen etsimisessä tehdään yhteistyötä työvoimatoimiston ja Cimson Oy:n kanssa.

Oppijoita voidaan pitää ohjauksessa kunkin yksilöllisen tarpeen mukaisesti siten, että kunakin ajankohtana ohjauksessa on kymmenkunta oppijaa. Oppijoiden toimeentulon määrittelee työvoima- ja elinkeinotoimisto.

Aikataulu

Hanke alkaa valmentajien koulutuksella 1.8. - 15.8.2010. Valmentajia kutsutaan hankkeeseen viisi, jotta osaamistaitoja ja eri eri oppiaineita ohjaavia valmentajia on riittävästi. Valmentajien lukumäärää voidaan myös vaihdella valmentajiksi tulevien työttömien osaamisen mukaan.

Nämä samat valmentajat jatkavat työtään mahdollisuuksien mukaan koko hankkeen ajan, jotta ohjausosaamisen taso säilyy. Myös valmentajat voivat kuitenkin siirtyä työelämään hakeutumalla opintoihin tai työhön esimerkiksi Starttiosuuskunnan kautta ja tällöin tarvittaessa uusia valmentajia koulutetaan hankkeessa lisää.

Uusille valmentajille annetaan kaikille sama ohjauskoulutus. Ohjauskoulutusta valmentajille täydennetään määräväleihin, koska IE-aineisto on hyvin monipuolinen ja laaja. Kaikki valmentajat opiskelevat ohjaavan opetustyylin.

Valmentajien alkukoulutuksen jälkeen hanke alkaa ottaa oppijoita. Nämä suorittavat opintojaan täysin yksilöllisesti ja hakeutuvat kukin itselleen sopiviin jatko-opintoihin oman aikataulunsa mukaisesti.

Uusia oppijoita otetaan koko hankkeen ajan polkunsäilytykselle jo löytäneiden tilalle.

Hankkeen tulosten arviointi

Kun perehtyy (Ritsilä 2005) erityyppisiin tutkimuksiin työvoimapolitiittisten koulutusten "voimaannuttamisvaikutuksista", voi havaita, että onnistuneidenkin ohjelmien toistettavuus on lähes mahdotonta. Niinpä eri lähestymistapoja voidaan vertailla vain tulosten tulkitsemisen perusteella, varsinaisesti työttömien voimaannuttamismenetelmiä ei voida kehittää, koska missään tutkimuksessa kurssin varsinainen sisältö ei ole läpinäkyvä, sitä ole yksilöity eikä toimintoja ole operationaalistettu.

Työvoimapolitiittisten koulutusten tulosten arviointia ja samalla niiden sisältöä voitaisiin kuitenkin laadullisesti kehittää siten, että sekä ohjelman sisältö että ohjaamistapa strukturoitaisiin. Silloin voitaisiin myös seurata melko monenkirjaviiksi muodostuneiden ohjelmien etenemistä itse prosessin aikana ja tutkia eri ohjelmien komponenttien vaikuttavuutta. Näin voitaisiin valita paras lähestymistapa ja myös korjata puutteita eri työllistämiskoulutusten ohjelmissa.

Siten voisi kehittää työvoimapolitiittisia koulutusohjelmia ja välttyttää ohjattavien turhautumiselta heidän osallistuessaan tehokasta opetussuunnitelmaa vailla olevien kurssien sattumanvaraiseen opetukseen.

Tässä hankkeessa edellä esitetyn päämäärän tavoittamiseksi menetellään näin:

1. *Oppimistaitojen* opetuksen ohjelman sisältönä toimii Instrumental Enrichment-harjoitusohjelma. Siinä jokainen ohjaamistuokio on erikseen tarkkaan kuvattu sekä itse aineiston, tehtävien kannalta että opetuksen, ohjaavan opetustyylin toteuttamisen kannalta.

2. *Peruskouluaineiden* ohjaamisen pohjana on peruskoulun opetussuunnitelma. Tässä opetuksessa toteutetaan myös ohjaavan opetuksen didaktiikkaa. Oppijoiden yksilöllisyyttä pidetään tässä annettuna; yksilöllisyyteen reagoi ohjaava opetustyyli ja eri oppiaineisiin perehtyneet asiantuntevat ohjaajat ja opiskelua häiritseviin muihin tekijöiden tarpeisiin vastaa kognitiivinen lyhytterapia.

3. Myös tarvittavan *kognitiivisen lyhytterapian* yksilötason eteneminen on kuvattavissa.

Jokaisen oppijan tarvitsema ohjausaika on yksilöllinen. Niinpä hankkeen kokonaiskestoksi esitetään kolmea vuotta 1.1.2011 - 31.12.2013 riittävän kokemuksen keräämiseksi ja sovellettavissa olevan toimintamallin kehittämiseksi. Hanke raportoidaan vuosittain ja oppijoiden etenemistä omilla poluillaan seurataan projektin loppuun asti. Lopuksi saaduista kokemuksista laaditaan loppuraportti ja yleisemmin toteutettavissa oleva työvoimapolitiittiseen koulutukseen soveltuva toimintamalli.

Kun tämäntyyppinen työvoimapolitiittinen koulutus raportoidaan, voidaan saada selville koulutuksen eri osatekijöiden vaikutus ja siten luoda pohja ja löytää välttämättömät kriteerit koko työvoimapolitiittisen koulutuksen opetussuunnitelman kehittämiseksi.

Jos meidän on Suomen valtion toiminnoissa lähdettävä siitä, että nykyinen talousjärjestelmämme jättää toistaiseksi näinkin suuren osan työvoimasta reserviin, on tämän reservin työkyvyn ylläpito ja oppimisvalmiuksien ohjaaminen olennaisen tärkeää. Pelkät käytännön työtehtäviin orientoituneet muutaman kuukauden työllistämiskurssit eivät tähän riitä. Niiden sisältöä on ehdottomasti parannettava.

Tämän hankkeen tarkoituksena on osoittaa, että pitkäjänteisellä yksilöllisesti suunnatulla intensiivisellä koulutusohjelmalla on mahdollista parantaa merkittävästi vaikeastikin työllistyvän henkilön oppimisedellytyksiä, lisätä hänen oman elämänsä hallintaa ja siten hänen siirtymistään joko koulutukseen tai työelämään.

Arvioinnin tiedonkeruumenettely

Jo pidempään oppimisvalmiuksia ohjannut henkilö tietää, että on mahdollista luoda tehokas opiskelijan oppimisvalmiuksiin asti vaikuttava ohjausmalli, jonka avulla saadaan jo opinnoistaan pudonneet ja sen vuoksi syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt takaisin koulutukseen tai työelämään. Malli koskee kaikkia ikäryhmiä. Koska kuitenkin näyttää siltä, että jokaisella paikkakunnalla olisi erikseen saatava päättäjät vakuuttuneiksi, tarvitaan näyttöjä. Tässä esitellään eräs tutkimusmalli näytön tiedonkeruun pohjaksi. Mallin kaikkiin osioihin on jo olemassa testattu arviointimenettely.

1. Pätevyyden tunne ja motivaatio

Oppijan motivaatio syntyy hyvästä käsityksestä itsestä oppijana, aidosta pätevyyden tunteesta. Pätevyyden tunteen syntyä tutkii attribuutioteoria. Sen mukaan on mahdollista vaikuttaa sopivalla ohjauksella myös yksilön käsitykseen itsestään oppijana ja siten luoda hänelle tehtävänsisäinen motivaatio.

2. Oppimistaitojen ohjaaminen

Opiskelijoille opetetaan hyvin toimivat informaation prosessointitaidot eli ajattelun taidot strukturoidulla, neurokognitiiviseen oppimiskäsitykseen perustuvalla Instrumental Enrichment-ohjelmalla. Jos informaation prosessoinnissa joillakin opiskelijoilla on puutteita, ne voidaan korjata IE-interventio-ohjelmalla.

3. Vuorovaikutteinen opetustyyli

Ohjaava opetustyyli perustuu teoriaan ihmisestä tiedon käsittelijänä. Ohjauksessa kiinnitetään erityisesti huomiota soveltamiseen eli siltaamiseen, jonka varassa opiskelija oppii käyttämään oppimiaan tiedon käsittelytaitoja myös uusien taitojen opiskelussa.

4. Koherenssin tunne

Kognitiivisesti orientoituneessa haastattelussa tutkitaan myös muut opiskelumuotivaatioon vaikuttavat henkilökohtaiset tekijät. Koherenssin tunne on yksilön tapa ymmärtää omaa elämäänsä ja havainnoida maailmaa. Koherenssin taso kertoo siitä, kuinka ymmärrettävinä, hallittavina ja merkityksellisinä yksilö kokee oman elämänsä tapahtumat.

Hankkeen seurantamalli on liitteenä 2.

LÄHTEET LIITTEET

Lähteitä

Feuerstein, R., Rand, Y., Hoffman, M. B. & Miller R. (1980), Instrumental Enrichment: An Intervention Program for Cognitive Modifiability. Illinois: Scott, Foresman and Company.

Haapasalo Seija et al (2010) Oma oppimisvalmentaja. Työkirja oppimisvaikeuksien kanssa selviytymiseen, Kuntoutussäätiö, Helsinki

Kivi Taru, Kerkkä Merja-Liisa, Turunen Pasi (2008) Erytyistä tukea tarvitsevien tutkimus teoksessa Tie työhön - korjaava opetus osana ohjaavaa koulutusta, toim. Petteri Ora ja Taru Kivi, Hämeen työvoima- ja elinkeinokeskus
www.tiedonpuu.fi/artikkelit/tietyohon_raportti.pdf

Nukari Johanna (2010) Aikuisten oppimisvaikeuksien psykologinen arviointi. Kuntoutussäätiö, Helsinki

Nurmi, J-E et al (1997). CAST -käsikirja. Jari-Erik Nurmi ja Psykologien Kustannus Oy, Helsinki 1999

Ritsilä Anu (2005) Työvoimapolitiittisen ohjaavan koulutuksen voimaannuttava vaikutus, Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Saariluoma, P (1992) Taitavan ajattelun psykologia, Otava Helsinki

Saariluoma Pertti et al (2000) Ajatteluriskit työelämässä ja kognitiiviset prosessit. [Thought risks in work life] Helsinki: Tekes.

Seligman M.E.P. (1992). Optimistin käsikirja. Alkuteos Learned optimism. Suomentanut I. Järnefelt. Keuruu: Otava.

Strandh, Mattias. (2001) State Intervention and Mental Well-being Among the Unemployed. Journal of Social Policy. 30(1), 57-80.

Toskala, A.(1991) Kognitiivisen psykoterapian teoreettisia perusteita ja sovelluksia, Jyväskylän Koulutuskeskus Oy, Saarijärven Offset, Jyväskylä

INSTRUMENTAL ENRICHMENT- oppimistaitojen harjoitusohjelma Liite 1

Instrumental Enrichment -ohjelma on oppijan kognitiivisen prosessoinnin kehittämismenetelmä, jonka aineisto koostuu pääasiassa visuaalisesta aineistosta. IE-ohjelma keskittää oppijan tarkkaavuuden tiedon prosessoinnin olennaisiin tekijöihin opettamalla tarvittavat käsitteet, kehittämällä oppijan kognitiivisia operointitapoja ja tuottamalla suunnittelevaa, harkitsevaa ja oivaltavaa ajattelua. Ohjelma soveltuu nuorten ja aikuisten oppimisvalmiuksien harjoittamiseen.

Nykyisellään IE-ohjelma on 14-osainen harjoitussarja, jonka eri osia kutsutaan instrumenteiksi. Kukin instrumentti sisältää noin 20 kynä-paperi -sivua ja ohjaajalle tarkoitettua laajahkon käsikirjan. Ohjelman läpivieminen edellyttää ohjaajalta huolellista valmistautumista, teorian ja käytännön tason opintoja sekä perehtymistä aineistoon omakohtaisesti etukäteen.

IE-ohjelman käyttötutkimusta ja kokeiluseurantaa on viime vuosina tehty eri puolilla maailmaa varsin paljon. Ohjelman vaikuttavuudesta sekä vaikutusten pysyvyydestä on tieteellistä evidenssiä kansainvälisellä tasolla saatavana runsaasti. Instrumental Enrichment -ohjelma on erinomaisesti sovellettavissa myös suomalaiseseen opetukseen ja kuntoutukseen.

IE-aineiston kokeilu on aloitettu Suomessa 1990-luvun alussa muutamissa opetuksen ja kuntoutuksen yksiköissä. Saadun kokemuksen perusteella voidaan nyt todeta, että Instrumental Enrichment-ohjelmaa meilläkin voidaan menestyksellisesti käyttää ainakin seuraavilla opetuksen ja kuntoutuksen alueilla: peruskoulun lisä- ja tukiopetuksessa, erityisopetuksen opetussuunnitelman osana, keskiasteen koulutuksessa, armeijan peruskoulutuksessa, opetus- ja kuntoutustoiminnassa, oppimistaitojen hankkimiseksi ammatinvaihdon yhteydessä, pääsykokeisiin valmentautumisessa, työelämästä syrjäytyneiden täydennyskoulutuksessa, maahanmuuttajien perehdyttämiskoulutuksessa ja vankeinhoidon kuntoutuksessa ja koulutuksessa. Eri alojen kuntoutuskäyttöön ohjelma antaa tehokkaan lisän.

Ohjelma toimii sekä yksilöllisesti käytettynä että pienten ryhmien opetuksessa. Koko ohjelman läpikäyminen vaatisi 200-300 tuntia, mutta sitä voidaan käyttää myös tarpeen mukaan instrumentti instrumentilta erityisesti silloin, kun on kysymys puutteista tietyissä kognitiivisissa prosesseissa tai kun määrättyissä tehtävissä tarvitaan erikseen määriteltyjä kognitiivisia toimintoja. Perehtyminen IE-ohjelmaan ei edellytä ohjaajalta opettajankoulutusta, vaan aineisto toimii oman teoriakoulutuksensa ja tarkkojen opettajan käsikirjan muodossa annettujen ohjeiden mukaisesti.. IE-ohjaajat koulutetaan aineiston käyttäjiksi kahdella noin 40 tunnin mittaisella kurssilla. Koulutusjakson käytyään IE-ohjaaja saa oikeuden käyttää oppimaansa IE-aineistoa työssään.

Koulutukseen liittyy myös aineiston käytön ohjausta käytännön työskentelyn aikana, koska ohjelma tuottaa toivotun tuloksen ainoastaan huolellisesti käytettynä.

Instrumental Enrichment-ohjelman sisällön kuvaus

IE-ohjelma on harjoitussarja, jonka eri osia kutsutaan instrumenteiksi. Materiaali koostuu noin 300 sivusta kynä-paperi -tehtäviä, jotka on jaettu 14 eri osaan eli instrumenttiin. Tehtävien tekeminen ja ratkaisutapojen opetteleminen muodostaa noin puolet oppitunnista, toinen puoli tunnista käytetään opittujen taitojen ja käsitteiden soveltamiseen joko kouluaineisiin, työelämään ja opiskelijan muuhun kokemusmaailmaan. Kukin osaohjelma sisältää noin 20 sivua ja ohjajalle tarkoitettun tarkan käsikirjan.

Ohjelma sisältää seuraavat harjoitusohjelmat:

1. *Pisteiden järjestäminen* -ohjelma sisältää yksinkertaisten muotojen harjoitustehtäviä, strategiaopetusta, suunnittelun harjoituksia
2. *Avaruudellinen hahmottaminen I* -ohjelma sisältää toimintasuuntien harjoitusta
3. *Avaruudellinen hahmottaminen II* -ohjelma sisältää avaruudellista hahmottamista, karttatehtäviä
4. *Vertailu-ohjelma* sisältää kielellisiä vertailutehtäviä keskeisen annetun kriteerin suhteen
5. *Luokittelu-ohjelma* sisältää vertailutehtäviin perustuvia luokittelu- ja yläkäsiteharjoituksia
6. *Analyttinen havainnointi* -ohjelma sisältää visuaalista osien ja kokonaisuuksien välistä arviointia
7. *Kuvasarjat-ohjelma* sisältää kuvasarjoihin perustuvaa päättelyä
8. *Perhesuhteet* -ohjelma sisältää perhe- ja sukulaisuussuhteisiin perustuvan hierarkkisen käsitejärjestelmän harjoitusta
9. *Aikakäsitteet* -ohjelma sisältää ajan käsitteiden harjoituksia
10. *Lukusarjat*-ohjelma sisältää numeeristen sarjojen harjoituksia, johdatusta todennäköisyyksien ja tilaston ymmärtämiseen
11. *Ohjeet*-ohjelma sisältää ohjeiden ymmärtämisen ja niiden täsmällisen noudattamisen harjoituksia
12. *Päättely*-ohjelma sisältää logiikan päättelyharjoituksia
13. *Transitiiviset suhteet* -ohjelma sisältää loogisia syyn ja seurauksen päättelyharjoituksia
14. *Mallikuvioiden suunnittelu* -ohjelma sisältää värillisiä kolmiulotteisia havaintoharjoituksia

Instrumental Enrichment -ohjelman ensimmäiset osiot soveltuvat oppimistaitojen keskeisten alueiden harjoittamiseen ja ohjelman viimeiset instrumentit ovat jo lähellä logiikan käyttämää käsitteistöä.

Ohjelma opetetaan kahdessa osassa: 1.osa sisältää ensimmäiset seitsemän harjoitusohjelmaa ja 2.osa loput seitsemän ohjelmaa.

Työttömästä toimijaksi-hankkeen tutkimussuunnitelma

Liite 2

1. Johdanto**2. Attribuutioteoria**

- 2.1 Opiskelun attribuutiot
- 2.2 Motivaatio ja pätevyyden tunne

3. Neurokognitiivinen oppimiskäsitys

- 3.1 Kognitiivinen rakenne
- 3.2 Ohjattu oppimiskokemus
- 3.3 Ohjaava opetustyyli

4. Instrumental Enrichment-ohjelma

- 4.1 Informaation prosessointitaidot
- 4.2 Korjaava opetus

5. Koherenssiteoria

- 5.1 Käsitys itsestä
- 5.2 Ratkaisukeskeinen keskusteluterapia

6. Tutkimusongelmat

- 6.1. Oppimismotivaatioon vaikuttaminen
- 6.2. Ajattelutaitojen ohjaaminen
- 6.3. Oppimisen ongelmien korjaaminen
- 6.4 Tarvittavat täydennykset peruskoulu- ja muihin opintoihin
- 6.5 Työelämävalmennus ja työharjoittelu
- 6.6 Yksilölliset jatkopolut

7. Koehenkilöt

Peruskoulutodistusta vailla olevat, todistuksen arvosanoja korottavat, korjaavaa opetusta tarvitsevat oppimisvalmiuksia ja opintotodistuksia vailla olevat vaikeasti työllistyvät nuoret ja aikuiset.

8. Tutkimuksessa käytettävät mittarit

- 8.1. Kognitiiviset valmiudet/ kuviotesti
- 8.2. Muistitestit / Rey Complex Figure ja tietokonetesti
- 8.3. Käsitys itsestä oppijana/attribuutioarviointi
- 8.4. Muiden oppimisesteiden kartoitus ja asiantuntija-avun etsiminen niihin

9. Tutkimustulokset, muutokset tutkittavilla osa-alueilla

- 9.1. Käsitys itsestä oppijana
- 9.2. Oppimisvalmiudet, puutteet kognitiivisissa prosesseissa, arviointi- ja korjausohjelmat
- 9.3. Korjaavan opetuksen tulokset, opiskelijan jatkopolku
- 9.4. Muut opintoja mahdollisesti häiritsevät tekijät, tarvittavat toimenpiteet

10. Toimintamalli

Luodaan toimintamalli erilaisissa oppimisympäristöissä sovellettavaksi.